

Kulturdepartementet
Enheten för konstarna
Att. Sofi Knutas
103 33 STOCKHOLM

Stockholm den 17 januari 2014

Remissyttrande över Lätlästutredningens betänkande Lätläst SOU 2013:58)

ALIS (Administration av Litterära Rättigheter i Sverige) har beretts tillfälle att yttra sig över Lätlästutredningens betänkande Lätläst, SOU 2013:58, och vill härmed lämna följande synpunkter. ALIS har i sitt remissyttrande valt att fokusera särskilt på de aspekter som avser utgivning av och tillgång till litterära verk.

DISPOSITION

ALIS kommer inledningsvis att kortfattat beskriva den verksamhet som föreningen bedriver. Därefter belyses ALIS övergripande inställning till betänkandet, följt av en utveckling av ALIS inställning till de förslag i utredningen som ALIS valt att fokusera på, varefter ALIS lämnar några avslutande synpunkter.

OM ALIS

År 1995 stiftades organisationen ALIS av Sveriges Författarförbund, Sveriges Dramatikerförbund, Svenska Journalistförbundet och Sveriges Läromedelsförfattareshörsamheten. Dessa fyra förbund utgör de fyra medlemmarna i ALIS.

ALIS arbetar med kollektiv och individuell rättighetshantering på det litterära området.

Tillsammans med något, några eller alla stiftarförbund tecknar ALIS avtal om vidareanvändning av litterära rättigheter i de fall då det bättre lämpar sig med masslicensiering än med styckelicensiering. ALIS utlöser även avtalslicenser på textområdet samt hanterar individuell utbetalning av upphovsrättsersättning på uppdrag av stiftarförbunden eller externa aktörer.

ALIS, DROTTNINGGATAN 85, 1 TR, 111 60 STOCKHOLM

TEL: 08-411 98 10 FAX: 08-411 98 20

HEMSIDA: www.alis.org. E-POST: alis@alis.org

Stiftarförbunden erbjuder sina medlemmar möjlighet att teckna ett förvaltningsavtal rörande medlemmens vidareanvändningsrättigheter, ett förvaltningsuppdrag som förbunden därefter kan överlämna till ALIS efter vederbörliga beslut. Även rättighetshavare efter avlidna upphovsmän samt de levande upphovsmän som inte når upp till förbundens medlemskrav har möjlighet att få sina vidareanvändningsrättigheter förvaltade av ALIS, vilket sker genom ett tecknande av ett förvaltningsavtal direkt med ALIS. Till dags dato har drygt 4 000 litterära upphovsmän eller deras rättighetshavare tecknat ett förvaltningsavtal av någon av de typer som nämns ovan. Den som bor eller är medborgare i ett annat land än Sverige kan teckna ett förvaltningsavtal på samma sätt och med samma verkan som en svensk upphovsman/rättighetshavare kan göra.

Förvaltningsuppdraget innebär att rättighetshavaren uppdrar åt ALIS att förvalta och bevaka dennes upphovsrättsliga intressen i vidareanvändningshänseende. ALIS uppgift är att förhandla, teckna avtal, inkassera och utbetala ersättningar samt att bevaka anslutna upphovsmäns litterära verk när dessa vidareanvänds i någon form. Med vidareanvändning menas all användning som sker utanför det s.k. primäravtalet, som är det första avtalet om nyttjande av verket. Uppdragets närmare omfattning framgår av innehållet i de avtal som ALIS/stiftarorganisationerna tecknar med upphovsmannen/rättighetshavaren. ALIS betalar ut ersättning även till andra upphovsmän än de som tecknat ett förvaltningsavtal. I ALIS databas finns utbetalningsuppgifter till drygt 11 000 litterära upphovsmän och deras arvingar.

ÖVERGRIPANDE OM BETÄNKANDET

ALIS är en organisation som företräder litterära upphovsmän. Litteratur, kultur och läsfrämjande är centrala områden för dessa upphovsmän. Även frågor kring demokratiska värderingar, jämlikhet och yttrandefrihet har en viktig plats i ALIS verksamhet. ALIS vill inledningsvis betona vikten av att den omorganisation som föreslås i utredningen, om den ska genomföras, inte leder till att utbudet av lättläst litteratur minskar i Sverige.

STATENS INSATSER FÖR LÄTTLÄST ÖVERFÖRS TILL MTM

ALIS har inga särskilda synpunkter på den form i vilken statens insatser för lättläst bedrivs. Vid en eventuell omorganisation är det emellertid av stor vikt att verksamhetens syfte, att tillgängliggöra lättläst nyhetsinformation och litteratur, inte riskerar att bli lidande. Även inom den nya organisationen måste en bred oberoende utgivning av litteratur och en oberoende tidningsverksamhet garanteras.

ALIS kan således varken tillstyrka eller avstyrka förslaget att flytta verksamheten till MTM. Det viktigaste är att utgivningen av litteratur och tidningsverksamheten fortfarande är oberoende, samtidigt som den inte minskas. Vi är tveksamma till om det oberoendet kan bibehållas om en myndighetschef tillsätter en chefredaktör.

NATIONELLT KUNSKAPSCENTRUM

ALIS ser positivt på förslaget om att statens insatser för lättläst ska inrättas som ett nationellt kunskapscentrum för lättläst, där aktuell forskning kring lättläst tas tillvara samtidigt som den kunskap och erfarenhet som utvecklat inom nuvarande Centrum för lättläst finns kvar. Centrum för lättläst är också ett under lång tid inarbetat och välkänt varumärke inom sitt område som bör behållas.

ALIS tillstyrker således förslaget om ett nationellt kunskapscentrum.

MÅLGRUPPERNA FÖR LÄTTLÄST och LÄTTLÄST LITTERATUR

ALIS ställer sig negativ till förslaget om indelning av målgrupper. ALIS tror att det är olyckligt om regeringens utstakade funktionshinderspolitik, som eftersträvar inkludering och tillgänggörande, frångås. Att urskilja personer med större lässvårigheter från dem med mindre är mycket svårt, då grupperna nästan alltid går in i varandra. Centrum för lättläst når idag genom LL-förlagets böcker och 8 Sidor även grupper som exempelvis nyanlända svenskar och läsobenägna tonårspojkar, och det vore olyckligt om detta ansvar togs bort.

ALIS frågar sig också hur den nya, nedre åldersgränsen för LL-förlagets utgivning kan komma att påverka utbudet för barn och unga i den primära målgruppen. Att utgivning av bra barn- och ungdomslitteratur skulle kunna ske sporadiskt efter behov på sätt som utredningen beskriver förefaller inte rimligt. För att ge ut lättlästa barn- och ungdomsböcker av hög kvalitet krävs ett långsiktigt och kontinuerligt arbete.

ALIS avstyrker således förslagen att användarna av lättläst delas upp i olika grupper, samt att LL-förlagets utgivning begränsas i åldershänseende.

LÄTTLÄST NYHETSINFORMATION

Utredningen beskriver vikten av att en nyhetstidning är självständig samt hur pressfriheten är en del av demokratin. ALIS delar dessa åsikter. Tidningen 8 sidor, som är en lättläst nyhetstidning med en målgrupp som kan ha särskilda utmaningar när det gäller att kritiskt granska information, har ett stort ansvar för sin trovärdighet. Målgruppen för 8 sidor har därutöver högst begränsad tillgång till alternativa tidningar. ALIS ifrågasätter därför om förtroendet för tidningen och dess självständighet kan bibehållas om en myndighetschef tillsätter chefredaktören. ALIS är mycket tveksam till det, och avstyrker således förslaget.

LÄTTLÄST I SKOLAN

Utredningen föreslår att det särskilda uppdraget att främja och öka utbudet av lättlästa nyheter och böcker för skolbruk ska upphöra. Detta trots att utredningen konstaterar att Centrum för lättläst har utfört ett lyckosamt arbete för att öka utbudet av lättläst i skolan. ALIS vill här påtala vikten av att integrera litteratur tidigt i skolan, och att det är olyckligt om ett väl fungerande samarbete kring detta avbryts. Samarbetet med skolan innebär också möjlighet för Centrum för lättläst att få kontakt med användarna och därigenom kunskap och erfarenhet av hur utgivningen tas emot m.m. ALIS avstyrker därmed förslaget.

AVSLUTANDE SYNPUNKTER

ALIS uppfattar det som att utredningen lägger fokus på organisatoriska förbättringar snarare än fördelar för samhället och de individer som närmast berörs av den föreslagna omorganisationen, vilket ALIS ser som en olycklig prioritering. ALIS uppfattning är därtill att utredaren inte i tillräcklig utsträckning har beaktat de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag.

I övrigt instämmer ALIS med de synpunkter och slutsatser som framförts av de av våra stiftarförbund som yttrat sig över remissen, samt ansluter till de remissyttranden som ingetts av dem.

Stockholm samma dag som ovan

Sus Andersson

Ordförande

Sara Forslund e.u.

Jurist